

Landskap: *Skåne*Upptecknat av: *Walter E. Berg*Härad: *Mbo, Färs*Adress: *Bot 21 Åsperöd*Socken: *Fågeltofta, Lövestad*Berättat av: *Jöns Kristiansson*Uppteckningsår: *1934*Född år *1859* i *Fågeltofta*Uppteckningen rör *Husbygge med verklinna* 5-8*vägar.*

1-4.

*Minde husbygge d.**backstugor.*

10-12.

Matth o. beräkning.

13.

Verktyg.

14.

Plakista.

15-16.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Walter Rydberg
 Härad: Albo Adress: Nästved 5.
 Socken: Fågelstafta Berättat av: Gunn Kristiansson
 Uppteckningsår: 1934 Född år 1859 i Fågelstafta

Uppteckningen rör

Husluggar med lerklinta vägar: (Fågelstafta socken)
 Mindre husluggar, även lerkstugar: " "
 Kådk och lerkning: " "
 Västerg, som användes: " "
 Alu kista: (diversa socken)

Husbyggare med locklinda väggar!LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

För när man skulle bygga en stug-
länga eller stallänga bodade man ihop
grannarna som hjälp. De som var intresse-
rade lejades sig själv till. Någon betalning
fickes icke för locklindningen, ty för detta
varskades ett stort gill till efter arbe-
tets slut vilket kascades för "lockställe-
gille" eller "locklinsgille" - man övervän-
de både dessa uttal i den tanken.

För träarbetet hade man en stel "bygg-
man" som var inord i byggnadsverket och
utförde uppföljningen av hinner samt
mischarier med till hjälp av gårdens folk,
vilka lite var för den tiden kunde utföra
mer och mindre mischarier. Tiden för

huggningsarbetet var för vägen sedan vär-
arbetet undanförskats och började vi so-
lens uppgång och slutade vid solens ned-
gång, med $1\frac{1}{2}$ timmas uppehåll för mid-
dag och middagssöta. - - -

Vår grunden var lagd - denna utgjordes
av en stor sten i varje hörn, på vilken
lades en kändaert av en stl. fuktig
eller "fodats". När man bestämt läng-
den, vilken bestämdes på en antagande,
eller efter en mätstreck, som man pre-
ciserat efter nogt lycke - sattes den
upps grova stucken till vägg till de stl.
"stake väggarna". Dessa stakar "tapsades"
fröst i grundträsk, alltså man huggde
en taps i stakens ena ända och fuktig

huggdes och hål matbrunnade takstens
stake. Staken sattes ner i detta utlägg-
na hål och kallades för alls man "takstak
väggstaken". Man benämnde även spika sta-
ken fast i ställdel med grova ben-
marvrida spik. Denna vägg stake
nådde upp till ömsa tillagret vilket
kallades för "lojden" där den även taksta-
des eller spikades fast. På mitten i
väggen anbrädes en annan liktar-
stake som skulle hålla summor
och stycka väggstakarna, alltså sattes
emellan stakarna och denna del kallades
för "löslellhet". Man indelade alltså
väggen i två delar, och kallade dessa för
neder vägg och övre vägg. Därför benä-

De man lät i såväl stakarna, cirka
 4 tumms mellanrum och i dessa lät sat-
 tes fjimmar vilka man luggit i skogen.
 Dessa fjimmar skulle vara teckantiga,
 brokiga eller annars huktiga för att
 lera bättre skulle stämma och vilka.
 fusk. När detta arbeta var gjort skulle
 man frula hem lera från "margelgrä-
 ven" i en riktig mängd som man an-
 tog för att där gick ut till väggarna
 för "klipping". Men lade "läs" (laser)
 vilket man brukat sönder, lera lera
 och bearbetade detta till ett massbruk
 som kallades "lerallfa". De alla samman
 lera brukade man samla samman
 denna och iland som man varit med om

höst tills man fick det önskade resultat.
Sedan skulle vara smidig och fukt.
Då bestämdes dagen för "lockningen", eller
genast påföljande då luften var fuktig
och så kom folk, olika antal till ålpsen,
och efter byggnadens storlek.
Man slog upp sk. bord, såväl utan för
väggen som innan för och så bildades
"lockningslag" en kark och två fruntim-
mar i varje lag. Karlarna skulle tillbe-
daga fruntimmarna med lera och vatten
samt färsa upp dem under skottet.
Sedan skulle hämtas och läggas för be-
daga och vatten färsa tillräcka och mja-
ka upp dem om den lundande under er-
stat. Och fruntimmarna skäldes sig en utman-

för och som minner för väggen. Men tog
lurek med händerna och smek för fin-
narna med början när vi fallet.

För verktyg, för de för väggen jämn och
slät, användes en skt. "berställa",¹⁾ en fyr-
kantig lerstrik med en finna i mitten
och lilla i. På de sådant lerstrikare
kunde finnas flera lag, och efter bygg-
nadens slutet och utrymme. Sedan lät-
lade även om att utfrån rikt utseende såväl
fortest som vackerhet och det lag som ut-
märkte sig här fick bevara. ---

Detta utseende frägnisk allis under frukt
och skämt och friminnison var allis
männor vackriga, därför att de var flera
till att "smälla" på barnen och det kunde

¹⁾ Se teckning
6. A

4117

6A

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Lustlatta"

Matte Åberg

Skriv endast på denna sida!

afst. och om lemlaren var fulla i min-
nen varhades en rolig klisk "berättelse"
med för någon om. - - -

Till slut lades till beringshus given
plank och bräder, om ställen och lagor
lades lara "gälles åsar," (långa åsar)

Takel lades av lång lalen och detta ar-
bete utfördes mestadels av en "spesstek-
töckare", vilken det fanns en eller flera
i varje lag och hade fullt uppför med
arbetet för sommaren och måste för-
tingas flera veckor i förväg. - - -

När arbetet med berkliningen var slut
ställdes ågaren till husen eller gården
till med ett "hij dundrande" berklins-
gills vilket varade en dag och en natt.

På detta gilla vanbades mat och dryck
och det spelas in på beämnin.
Man kunde då också leysföreläsa
vilken spelade till dansen. I detta be-
klins gille var alla med barn på ett el-
der annat sätt medvirket till arbetet.
Vad de väl någon av de fattiga med
på arbetet fingo dessa alltid något
med sig hem efter gillet slut barn t. el.
en kruk mjölk, eller en "kaga bröd",
och stycke fläsk - eller ost om de övriga
fingo låta sig njuta med ett bra gille
och tack för "klins hjälpen". - - -
När då kvällen kom och man var färdig
med kvällarbetet var det till att om-
bära de luktiga väggarna så att inte

regn och snö förstörde berklningen.
Då klädde man väggarna med lång-
balen, den bästa och vackraste balen
användes till detta. Men levade bal-
men i lagom tjocklek på väggen, m-
efter man spikade "täckvämmar", län-
ga kruslekäpplar, som skars i skogen,
eller käpplar av "gringar" som kommo
från de mest bästa lars "täckvämmar" och
"spolastin", spolastiger eller taksta-
gar, ut på lunds byggen och björ ut
till salen. Täckvämmarna spikades i
tvärrikt, och sedan efter som lång balen
ledes ut. Detta arbete gjorde man om-
vårdsfullt för att inte regnet skulle
tränga in till herriggen och skada den.

Mindre husbyggare, eller husstugor:

För det minste byggade var och en till sig själva. Hjälps kunde präfodras och då lejde man en "huggsman", eller någon person som var hemma i stenarbetet skt. "stunkilare". Huggsmannen åtkade till två virkel och det nödvändiga asten med timmer och ~~stunkilaren~~ stenkilaren var hemma i liggande och grästen var.

Huggsmannen berättar att man byggde mindre hus på så sätt: Man laade upp grästen till väggar och mellan stann klintas lara så att det blev tät och så slät som möjligt. Till fönster länkades med åksping av skt. gluggar i vilken insattes två kammar och med

fräntes glas. Över på väggen, så des-
sa kom upp lades en grov lejälles träns
över. Under denna lejälles satte man
en annan grov lejälles från golvskovel
upp för att städja och bän upp
luft. Till luft gjorde man flak som
passade till mellan muren och två-
lejälles. Detta flak gjordes så att vi-
der och gavlarna var av grov trä en del
som. Då denna rum ~~spändes~~ flätades
någon av smidiga harske käftar.

Vår flaken var färdig flätade slög man
den för till en viss tjocklek och på bå-
da sidor. Den sidan som skulle utgöra
tak i stugan stöls man slät och så sat-
tes flaken ut för torkning i salen. Vår

denna vore tackade kunde man kullen
 den släta sidan varfven flaken lades
 upp öfver stugan. ~~och~~ denna flak skulle
 anpassas så att de lades för muren och
 lejälken. Denna lejälken lades med ändarna
 mot i muren och låg synlig under luf-
 tek. Den lejälken som står midt i stugan
 för att städja den sk. luftlejälken, uppgives
 byggmuren var ett centrum för bannen
 att leva omkring. Runt kring denna lejäl-
 ke lättnade bannen för alla möjliga upp-
 tåg varför den hade två uppgifter att
 fylla. På denna hus lades kalmtak och af-
 ta "värtanen" till "ryggning" - värtanerna
 utgjorde värtanden, vilka lades kalmtak samman upp-
 till "bågisen". Skivsten lades på sidan av
 huset.

Kentt och benämning:

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Vid tiden för dessa byggen användes
icke mätte som tumm stick och lodstick,
älsmin stonur. Då var och en byggde till sig
själv. Man lade en linna, skl. "snor" (stick)
som man lade stannan efter redan man
bestämt höjden för huset.

Höjden benämndes på ett antagande, var-
för man lade en "sticka" och mätte mätte
med för att få höjden och längden något
på mått.

Vägningsmängden i dörren var skl "dör-
klinken" utan till. Tillmätt var en regel
som sköts fram och till baka, då man
öppnade och stängde dörren ifrån och med
en hasp som således användes.

4117

Verktyg som användes:

Nedan nämnda verktyg användes till snickeri. Gåg, axa, den s.k. "riddeaxan" och landsaxan, Tringeln, "barnkniv", slättjärn, "stakekniv", luggjärn, borr, hootung och hammars.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

14

0
Ålåkista:

4117

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

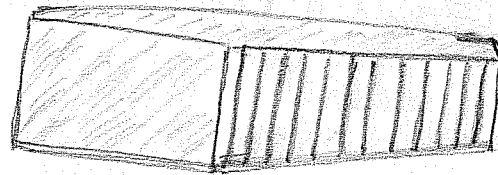
15

Vid vattenkransen beordrade man
sätta en ålåkista vid den sht. fördäm-
ningen. Kistan var av trä, mest galler
i båda sidorna. Den sidan där ålen
skulle komma in, eller mot strömmen,
hade man antagligen stängt galler och
på baksidan mindre galler eller stål-
tråd så att inte den fångade ålen
kunde komma ut därigenom.

Den ålåkista sattes ~~bakom~~ fram-
för den sht. fördämningen. (Vid krans-
skjutet var en fördämning där vattenet
in stannade och bakom denna var en
vatten skate som kunde skjutas upp och
ned och efter som man behövde vatten

4117

15A.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skapista, sett fram ifrån.

Matte Åberg

Skriv endast på denna sida!

kräpht till kvardeljulat. Framför
ratten sköttes en vettig och litet fäll
der ratten stannade ned. Nedan för
dessa fäll ratten ålåkistan ned.

När ålen kom fram till denna
plats prästades den in i kistan och
stämman och ned på botten och
stannade här. Ålen gör icke annat
stämman, varför den på så sätt
stannade kvar. När man ville togs
bark den ål som fångats lyftes rät-
ten sköttes upp och der ratten som
samlat sig stämman bark och
så kunde kistan togs upp och
lämnas för fångsten.